

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In quâ tractatur de Augustissimo Eucharistiæ Sacramento, ac Sacrificio
Missæ, ...

Bosco, Jean a

Lovanii, 1667

Concl. XXXIX. Prudenter instruit Ecclesia, ut Missa non celebraretur vulgari
passim linguâ, & ut in Missa quædam altâ voce, quædam secretò
dicerentur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73377](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73377)

& probat à simili.

expositum est per modum unius) quod nullo modo licet; ut in simili de Parocho ostendente particulam consecratam, & deinde ministrante peccatori occulto particulam non consecratam, alibi dictum est. Hucusque Tamburinus.

796. Auctor ostendit diffimilitudinem satis magnam.

Sed reverà illud simile multùm dissimile est; non enim porrigitur peccatori particula non consecrata simul cum consecrata, quod deberet fieri, ut argumentum concluderet; sed sola particula non consecrata instar consecrate, adeoque adorando illam solam particulam indubiè committit idololatriam materialem, in casu autem proposito cùm adfit hostia consecrata, adoratio verè ad illam terminatur. Et aliunde fideles non intendunt adorare, nisi illud, quod in illa hostia verè adorabile est.

Ponamus enim quòd majori hostiæ alioquin verè consecrate sit immixta aliqua substantia non consecrabilis, v. g. frustum ligni; nùm ideo illicitum erit illam exponere populo adorandam? Nequaquam, ut alibi docuimus de vino consecrato, cui aqua esset immixta; idque quia populus tantùm intendit adorare, quod verè in Calice adorabile est: ergo similiter solum intendit adorare quod in sphaerula verè adorabile est.

Et sinè cùm exponuntur venerationi species Sacramentales miraculose, quando dubitatur an sint omnino corruptæ, adeoque an Christus sub iis desierit esse, solet apponi alia hostia consecrata, idque sine scrupulo alicujus peccati, licet fortè multi ex populo inter unam & aliam hostiam nequeant discernere, & simpliciter adorent, quod in Hierotheca proponitur adorandum.

797. Quæ lingua & quæ voce Missa fit celebranda?

Sed nunquid hic finis Rubricarum seu Rituum & Ceremoniarum, quæ ex præscripto Ecclesiæ sunt in Missa? Minimè; necdum enim audivimus, quæ lingua Missa celebrari debeat, latinâ, an vulgari, quæve voce, elatâ, vel submissâ. Audiamus ergo quid Spiritus Sanctus loquatur per os Concilii Tridentini.

Etsi Missa magnam contineat populi fidelis eruditionem, non tamen expedire visum est. Patribus, ut vulgari passim lingua celebraretur. Quamobrem retento ubique cuiusq; Ecclesiæ antiquo, & à Sancta Romana Ecclesiâ, omnium Ecclesiarum Matre & Magistra probatu ritu &c. sess. 22. cap. 8. Et infra eadem sessione can. 9. Si quis dixerit Ecclesiæ Romane ritum, quo submissâ voce pars Canonis, & verba consecrationis proferuntur, damnandum esse, aut linguâ tantùm vulgari Missam celebrari debere &c. anathema sit. Quid illustrius desiderari poterat? Erit ergo

CONCLUSIO XXXIX.

Prudenter instituit Ecclesiâ, ut Missa non celebraretur vulgari passim lingua, & ut in Missa quædam altâ voce, quædam secretò dicerentur.

Non te moveat impudentiâ hostrorum Hæreticorum, qui & has, & cæteras omnes ceremonias Missæ valde improbant, irrident; & explodunt; canes enim mortui sunt, qui maledicunt Domino suo. Et quid mirum, si illi ceremonias damnent, qui & ipsam Missæ substantiam negant? Satis tibi sit auctoritas Unius Ecclesiæ Sanctæ, Catholicæ & Apostolicæ; quæ à Spiritu sancto edocet, omni tæro temporè usâ fuit in divino Officio linguâ doctrinali; Latinâ apud Latinos, Græcâ apud Græcos; adeò ut hujus consuetudinis nullum possit initium designari, quod est signum Apostolicæ traditionis, juxta Regulam D. Augustini lib. 4. de Baptismo cap. 24. ibi: *Quod à apostolica universa tenet Ecclesiâ, nec Concilium institutum, sed semper retentum est, non nisi auctoritate Apostolica traditum verissimè creditur.* Hoc autem quomodo faciendum sit, disputare insolentissime insane est, ait idem Sanctissimus Præsul Epistolâ 118.

Planè conveniens erat, quòd Sacrificium celebraretur non vulgari passim lingua; sed certâ aliquâ & determinatâ ac nobiliori, tum propter uniformitatem, tum propter reverentiam, præsertim cùm populus equidem non intelligeret, quantumvis aliquæ partes Missæ lingua vulgari exprimerentur.

Quòd autem Ecclesiâ Latinâ quasdam voces Hebraicas, vel Græcas in Missa, aut in Officiis Ecclesiasticis retinuerit, v. g. vocent *Alleluia*, *Kyrie eleyson*, & similes, quid refert? Id enim factum fuit, vel quia peculiarem emphasis habent, vel ad unitatem Ecclesiæ, ejusdemque fidei confessionem indicandam, vel etiam propter commendandam antiquitatem; vel denique quia interdum sunt tales voces, ut commodè transferri in aliam linguam non possint.

Audi Divum Augustinum lib. 2. de doctrina Christiana cap. 10. & 11. *Latina lingua homines (inquit S. Doctor) à nobis aliis ad scripturarum divinarum cognitionem habent opem, Hebræa scilicet & Græca, ut ad exemplaria præcelsa recurratur, si quam dubitationem attulerit Latinorum Interpretum infinita varietas, quamquam & Hebræa verba non interpretata sæpè inveniamus in libris, sicut Amen, Alleluia, & Racha, & Olanna, & si que sunt alia. Quorum partim propter sanctiorem auctoritatem, quamvis interpretari potuissent, servata est antiquitas, sicut est Amen, & Alleluia; partim verò in aliam linguam transferri*

Sect. 5. De solemn. Missa Sacrificii cerem. Concl. 39. 629

ferris non potuisse dicuntur, sicut alia duo quae posui-
mus.

800. Dices; à multis Sacerdotibus ignoratur
Objectio solvitur. propria significatio harum vocum. Esto; satis
est, quòd in fide totius Ecclesiae proferantur.
Sic enim Moniales divinum persolvunt Offi-
cium linguà latinà, quam non intelligunt;
equidem piè admodum & devotè dum mente
caelestia tractant.

Cæterum, quod bene notandum est, Sacri-
ficium non est institutum ad erudiendum popu-
lum, sed ad exhibendum Deo honorem &
debitum cultum, quem fieri certis ritibus &
determinatà linguà, quis sanæ mentis potest
improbare?

Ne tamen oves Christi esuriant (inquit Con-
cilium Tridentinum suprà cap. 8.) neve par-
vuli panem petant, & non sit qui frangat eis; man-
dat Sancta Synodus (sess. 5. c. 2. de Refor. &
sess. 24. cap. 7. de Refor.) Pastoribus & sin-
gulis curam animarum gerentibus, ut frequenter
inter Missarum celebrationem vel per se vel per alios
ex his, quæ in Missa leguntur, aliquid exponant; at-
que inter cetera sanctissimi huius Sacrificii mysterium
aliquid declarant, diebus præsertim Dominicis &
Festis.

801. Et de his ac similibus expositionibus five
exhortationibus ad populum; non autem de
orationibus, quibus Deus colitur, loquitur
Apostolus 1. Cor. 14. v. 9. dicens: Vos per
& monet linguam, nisi manifestum sermonem dederitis; quo-
modo scietur id quod dicitur? Eritis enim in aëra lo-
quentes. Et v. 11. Si ergo nesciero virtutem vocis,
1. Cor. 14. ero ei, cui loquor, barbarus: & qui loquitur, mihi
barbarus. Et v. 16. Si benedixeris spiritu: qui sup-
plet locum idiotæ, quomodo dicet, Amen, super tuam
benedictionem? Quomam quid dicas, nescit.

Ne autem ambiguum foret, quam intelli-
gat benedictionem, continuo attextit: Nam tu
quidem bene gratias agis: sed alter non adsi-
catur.

Ergo loquitur Apostolus de benedictione,
quæ fit ad ædificationem populi, hoc est, de
publicis exhortationibus, quas nemo dubitat
fieri debere illà linguà, quam auditores intel-
ligunt. Vide contextum illius capitis, & nul-
lus remanebit scrupulus.

802. Quantum ad secundam quæstionem, quæ
In Missa scilicet voce Missa fit recitanda, altà, an sub-
quædam missà, liquidò constat ex Rubricis Tir. Ru-
bricæ Generales cap. 16. quædam esse dicenda
clarà voce; quædam verò secretè, juxta Tri-
dentinum suprà cap. 8. ubi sic ait: Cunque na-
tura hominum ea sit, ut non facile queat sine admiri-
culis exterioribus ad rerum divinarum meditationem
suffolli; propterea pia Mater Ecclesia ritus quosdam,
ut scilicet quædam submissà voce, alia verò elatave
in Missa pronunciarentur, instituit.

803. Hunc autem ritum antiquissimum esse,
probat ex Liturgiis Basilii, & Chrystosto-
mi, colligiturque ex Cyrillo Cateche. 5.

Nec caret suis rationibus moralibus sufficien-
tissimis.

Nam in primis varietas illa recreat & de-
lectat audientium animos, & quamdam præ-
sertim gravitatem & venustatem. Secundò su-
stollit homines ad rerum divinarum medita-
tionem; ut suprà dicebat Concilium Triden-
tinum. Et quidem, ut loquitur Concilium
Colonienle part. 7. cap. 26. Tunc præcipue po-
puli partes sunt, quando submissus legente, aut ta-
cente Sacerdote quisque cum Deo loquitur. Tertia
ratio est; ut significetur non omnia mytheria
esse æquè omnibus divulganda.

Accedat quarta ratio mystica sumpta ex
imitatione Christi, qui in passione sua, quæ
hoc mysterio representatur, nunc altà voce
orabat; Pater dimitte illis, non enim sciunt quid
faciant, Luc. 23. v. 34. Et v. 46. Pater in ma-
nus tuas commendo spiritum meum. Nunc ad ad-
stantes loquebatur, ad Matrem, ad Discipu-
lum, & Patrionem; nunc verò tacebat & in-
tra se orabat. Ita etiam Sacerdos in Missa,
nunc ad populum loquitur, nunc ad Deum
clarà voce; nunc verò sub silentio orat. Ora-
tio ergo secreta Sacerdotis commemoratio
quædam est secreta orationis Christi; vel in
horto, vel in Cruce.

Atque ut omnes hæ rationes non suffice-
rent, quæ tamen sufficientissimæ sunt ad præ-
cipiendam rem in se indifferentem, sanè mini-
mè expediebat, arbitrio cuiusvis Sacerdotis
hoc relinquere; tum quia indè orta fuisset in-
finita quædam varietas; tum maxime, quia
multa indiscretè & inordinatè fierent.

Nec obstat, quòd Sacerdos sit minister pu-
blicus, constitutus pro hominibus in ijs quæ
sunt ad Deum, ut offerat dona & Sacrificia pro
peccatis: non obstat, inquam, nam licet in Missa
quædam secretè dicantur, etiam ipsa verba
consecrationis; adeoque aures non percipiuntur,
nùm ideo cultus invisibilis & merè internus?
Nùm ideo cultus privatus, qui alioquin pu-
blicè auctoritate institutus est, & publicè au-
thoritate exhibetur? An fortè Sacerdos dicitur
minister publicus, quia orat audiente po-
pulo, vel sacrificat populo inspectante? Ne-
quaquam. Quid enim si Missam celebret nullo
audiente vel inspiciente? Et verò quid inter-
est si Sacerdos oret publicè voce vel secretè,
dummodò pro universa Ecclesia & nomine
ejus id faciat?

Non est Deus noster, sicut Dii eorum, qui-
bus Elias 3. Reg. 18. v. 27. illudebat dicens:
Clamate voce maiore; Deus enim est, & forsitan
loquitur, aut in diversorio est, aut in itinere, aut
certè dormit ut excuret. Quid dicit Scriptura
1. Reg. cap. 1. v. 13? Porro Anna loquebatur
in corde suo, tantumq; labia illius movebantur, & 1. Reg. 2.
vox penitus non audiebatur.

Et vis scire, an ejus oratio fuerit exaudita?
Pro puero isto, inquit Anna ad Heli ibidem v. 27.
orari;

& triplici ratione moral.

Conc. Colonienle.

804. ac una mystica.

Luc. 23.

805. Objectio solvitur.

3. Reg. 29.

1. Reg. 2.

1. Reg. 2. oravi, & dedit mihi Dominus petitionem meam, quam postulavi eum. Et cap. 2. v. 3. in gratiarum actionem sic cecinit: Nolite multiplicare loqui sublimia gloriantes, recedant vetera de ore vestro, quia Deus scientiarum Dominus est, & ipsi preparantur cogitationes.

Oratio publica & secreta eisdem efficacia.
Non ergo majoris efficaciam est oratio, quae fit publicam sive altam voce, quam oratio, quae fit secretam, sive voce submissam; immo quae fieret pure mentaliter. Unde, ut statim videbimus, Religiosi impetrarunt à Pontifice privilegium, ea, quae in Missa dicenda sunt secretè, recitandi pure mentaliter.

806. Quare Christus altam voce consecravit.
Porro quod Christus altam voce coram suis Apostolis pronuntiaverit in ultima Coena verba consecrationis, quid mirum? Siquidem modum consecrandi ipsis tradebat. Et ad summum inde probatur eam rem esse indifferentem, adeo ut etiam aliquando in Ecclesia fuerit usus altè proferendi verba consecrationis; immo de facto adhuc praescribitur Episcopis in Pontificali Romano altè proferre verba consecrationis, quando Sacerdotes creant, quasi tradentes ipsis modum consecrandi, utque melius cum Episcopo eodem momento verba consecrationis possint absolvere.

Hinc tamen non bene sequitur, semper sic debere fieri, cum enim res indifferens sit, potuit Ecclesia habere, & indubie habuit iustissimas rationes praescribendi modum communem & ordinarium recitandi illa verba, uti & plura alia secretè.

807. Quid sit dicere altam, quid submissam voce?
Sed cum hæc fati certa sint inter Catholicos, equidem dubitatur quid sit dicere clarè voce, & quid dicere submissam voce, sive secretè. Et verò sic illa explicant Rubricæ tit. Rubricæ Generales cap. 16. num. 2. Sacerdos

Rubr. Missæ. maximè curare debet, ut ea quae clarè voce dicenda sunt distinctè & appositè proferat, non admodum festinanter, ut advertere possit, quae legit, nec nimis morose, ne audientes tedio afficiat, neque etiam voce nimis elatè, ne perturbet alios, qui tunc temporis in eadem Ecclesia celebrant, neque tam submissè, ut à circumstantibus audiri non possint, sed mediocri & gravi, quae devotionem moveat, & audientibus ita sit accommodata, ut qua leguntur, intelligant. Quae verò secretè dicenda sunt, ita pronunciet, ut & ipsemet se audiat, & à circumstantibus non audiat. Ita Rubricæ, quas si bene observaveris, securus eris de legitima pronuntiatione.

808. An vox submissa debeat posse audiri à proferente?
Interim existimat Tamburinus lib. 2. c. 9. §. 2. nu. 1. non esse omnino necessarium ita formare verba, dum secretè oras in Missa, ut à teipso audiri possint. Si enim, inquit, ita formentur verba, ut sonus vocis extra labia prodeat, quamvis non sit aptus ad vellicandas aures, nemo dicet non satisfieri obligationi, quia jam exhibetur oratio vocalis.

Navarrus. Regula igitur melior & benignior ea mihi arridet, quam asserere ex Navarro Com. in 2.

part. Decret. cap. 19. de Orat. n. 88. possumus, prædicta scilicet Missa secreta, ut etiam Horas Canonicas, posse recitari sine expressione verborum, quæ ab alio, vel à seipso audiri possint; sed sufficere formare verba inter labia & dentes.

Ratio Regulæ est; quia sic formata verba, voces essentialiter sunt, atque adeo sufficiunt ad orationem vocalem inunctam in caput Dolemus de celebratione Missæ non enim assentior aliquibus, qui dicunt ejusmodi voces esse potius inchoationes verborum, quam verba; sunt enim, ut dictum est, verba vocalia, quantum scilicet ad præceptum observandum sunt necessaria. Hucusque Tamburinus; sed parùm fundatè.

Nam in primis, tantum lego apud Navarrum sufficere verba inter labia & dentes formanda, quæ ab alio audiri non possint. Sic enim ait: *Sextum* (privilegium) est ejusdem Papæ (Leonis X.) qui concepit Fratribus Minoribus, ut omne quod in Missa & Horis Canonicis secretè dici debet, sufficiat dici mentaliter extra pronuntiationem vocalem. *Isud etiam non est privilegium, quatenus continet sufficere dicere illas absque expressione ullius verbi, quod audiri possit ab alio, licet sic quatenus continet sufficere dicere mentaliter absque ulla voce secreta, vel publica.* Suprà enim conclusimus, orationem publicam requirere verba secreta (quæ scilicet ab aliis audiri non possint) vel publica, quæ utique audiri possint ab aliis.

Pergit Navarrus: Et quamvis in editione vulgari sermone facta, significavimus, disputando defendi posse, etiam in hoc sensu non continere privilegium, eò quod posset teneri, etiam iure communi licere mentaliter tantum dicere, quæ secretè dici iubentur, quia verba videntur requiri principaliter, quo alii audiant, & quod doctrina Glossæ & S. Thome supra citata, & communiter recepta non procedat, per ea quæ dicta sunt in his, quæ secretè sunt dicenda, consulendo tamen longè verius dicitur, omnem orationem publicam, etiam secretè dicendam, requirere verba saltem secretè inter dentes & labia formanda: sic nimirum ut licet ab aliis audiri non possint, nec forte propter extrinseca impedimenta ab ipso proferente audiantur, nihilominus illis remotis possint audiri, saltem ab ipso proferente.

Assentior enim illis (nec puto Navarrum dissentire) qui dicunt voces seu sonos, qui nec ab ipso proferente audiri possint, esse potius inchoationes verborum, quam verba. Unde enim scis te proferre verba, si nec tu, nec ullus alius, seclusis omnibus impedimentis, possit ea aure percipere? Verba sunt imaginaria, non vera & realia.

Et sanè non dubitarem de invaliditate consecrationis, aut alterius Sacramenti, quod talibus verbis fuisset peractum. Unde quod dicit Navarrus suprà: *Nemo auderet asserere, quod sufficeres verba consecratoria concipere mentaliter,*

Sect. 5. De solemn. Missa Sacrificii cerem. Concil. 39. 631

liter, licet sufficeret proferre secretò, ita ut nemo illa audiat; intelligo de auditione alterius distincti ab ipso consecrante.

Conc. Basili.

Igitur regula Tamburini estò benignior sit, nequaquam tamen melior, sed communi iudicio falla; & quamvis vera esset, omnino disfluenda; uti facit Synodus Oecumenica Basileensis sess. 21. Tit. Qualiter Horæ Canonice extra Chorum dicenda sint, ubi sic ait: Quoscumque etiam alibi beneficiatos, seu in Sacris constitutos, eum ad Horas Canonice teneantur, admonet hac sancta Synodus, si Orationes suas Deo acceptas fore cupiunt, ut non in gutturo vel inter dentes, seu deglutiendo, aut synopando dictiones, nec colloquia vel resus intermiscendo, sed sive soli, sive associati dixerunt, nocturnumq; officium reverenter verbisq; distinctè peragant.

811. Privilegium recitandi mentaliter, quæ sunt secretò dicenda.

Hæc est regula melior & Deo gratior secluso privilegio legendi mentaliter, de quo supra fecimus mentionem; & habetur apud Rodriguez inter vivæ vocis Oracula Leonis X. nu. 12. sub his verbis. Et similiter placeat Sanctitati vestre, ut ne Fratres mutuo se impediant in officio divino aut alijs sint fastidiosi, quod illa qua in Ordinario iubentur dici secretè sub silentio, tam in Horis Canonice, quam etiam in Missa, non teneantur proferre vocaliter; sed satisfaciatur dicendo mentaliter, aut legendo intra se per librum; quia aliqui devotius sic dicunt, & absque impedimento, & fastidio aliorum, & eodem modo potest facere, qui dicit officium per se solus, cum prolatio verbalis sit præcipue, ut ab alijs intelligatur. Et infra nu. 23. Omnia præsertim modo præfata, ut fuerunt peccata, à præfato Sanctissimo Domino nostro vobis concessa fuerunt. Circa quod privilegium

812. 13 mentaliter sonat recitationem merè internam.

Scortia.

Nota I. ly Mentaliter, quod, ut sonat, intelligendum existimo; sonat autem recitationem merè internam sine quacumque prolatione externâ alicujus vocis. Alioquin si accipiatur pro submissâ recitatione, non sicut Scortia apud Tamburinum supra §. 3. n. 2. frustraneum posset videri privilegium, immo ridiculum; quandoquidem illa quæ jubentur secretò dici, non solum possint, sed etiam debeant quodammodò submissè recitari. Nonne petitio continet ut non teneantur proferre vocaliter? Submissè autem dicere, est proferre vocaliter. Et verò nonne satis distinguitur hæc recitatio mentalis à submissâ, quando dicitur: Mentaliter, aut legendo intra se per librum?

Respondetur ad rationem in contrarium.

Ad rationem Scortia, quia aliàs, inquit, posset consecrari mentaliter; Respondeo Negando Consequentiam: cum enim verba consecrationis sint verba Sacramentalia; Sacramentum autem essentialiter sit signum externum, planum efficitur, de illis concessionem Pontificis nequaquam posse intelligi, juxta Regulam Juris 81. de Reg. Juris in 6. In generali

concessionem non veniunt ea, quæ quis non esset verosimiliter in specie concessurus. Maxime si in potestate concedentis non est concedere, prout impræsentiarum non est in potestate Pontificis mutare formam Sacramenti Eucharistia, quam Christus instituit in verbis propriè dictis, sive realibus & externis, non autem tantum mentalibus.

Reg. 81. de Reg. Juris in 6.

Nota II. privilegium istud esse concessum pro omnibus etiam non scrupulosis, cum scrupulorum nulla fiat mentio, & rationes, quæ allegantur in petitione sint, quod aliqui devotius sic recitent & absque impedimento & fastidio aliorum.

813. Prædictum privilegium est etiam non scrupulosis concessum.

Quamquam & illi qui minus devotè sic recitent, adhuc tamen non essent excipienda, sicut nec isti qui altè possent dicere absque ullo impedimento & fastidio aliorum. Nam veluti cessante fine legis in casu particulari solum negativè, non cessat ipsa lex; sic nec cessante ratione motiva in casu particulari solum negativè, cessat privilegium.

uti & minus devotè sic orantibus.

Dices: in primo calu ratio privilegii cessat contrariè; nam ex usu privilegii, ut supponitur, sequitur minor devotio, cum tamen ratio privilegii sit major devotio.

814. Objectiones.

Respondeo, tunc solummodò finis legis cessat contrariè, quando observatio legis esset peccaminosa vel nimium difficilis, secus quando esset minus bona. Ergo consimiliter tunc tantummodò cessat ratio privilegii contrariè, quando de per se loquendo observatio privilegii foret peccaminosa; secus quando per accidens melius esset privilegium non observare. Jam autem minor devotio non est peccaminosa, cum ad majorem devotionem non sit obligatio.

Responsio.

Nota III. privilegium præfatum intelligendum esse de toto Officio divino, quod privatim recitari solet, quoniam totum dicitur secretò, & ratio privilegii militat in omnibus partibus. Aliud est de Officio, quod recitatur in Choro à Communitate: in illo enim aliqua jubentur dici secretò, alia autem clarâ voce, ut ab omnibus intelligi possint. Patet ex Rubricis Breviarii cap. 13. ubi sic statuunt: Ad Matutinum hæc per ordinem regulariter dicuntur secundum diversitatem officij, nisi aliter in quibusdam diebus annotetur: Pater noster, Ave Maria, Credo, omnia secreta, deinde clarâ voce Hebdomadarius dicit, Domine labia mea aperies &c.

815. Est etiam intelligendum de toto officio quod privatim recitatur.

Rubr. Brev. viarii.

Et verò nimis manifestum est, ea quæ jubentur recitari clarâ voce, nullatenus dici posse dumtaxat mentaliter; est enim implicita in terminis: & si Pontifex in eo voluisset dispensare, jam dispensasset in Officio publico; etenim tota distinctio Officii publici à privato desumitur à recitatione aliquarum partium clarâ voce, ut à Communitate audiri possint.

816. Simili

816.
Tamburinus illud intelligitiam de partibus Missæ cantatæ, quæ sunt secretò legendas;

Simili ratione Tamburinus suprâ n. 3. intelligit hoc privilegium de illis partibus Missæ cantatæ, quas Sacerdos submissâ voce legere per Rubricas debet. Verba enim generaliter sonant, & nulla est ratio privilegii Principis strictè intelligendi, cum ergo sit duplex Missa, alia privata, alia publica, & in singulis aliqua jubeantur dici secretò, alia verò clarâ voce, cur non de utraque Missa Pontifex possit, & debeat intelligi?

quod tam non placet Autori.

Respondeo; quia indè sequeretur, quòd in Missa solemnè Sacerdos mentaliter posset dicere *Antiphonam* & *Psalmum* ad *Introitum*, *Confessionem*, & quæ sequuntur usque ad *Orationem Auser à nobis* &c. nam illa in Missa privata clarâ voce dicuntur, ut patet ex Rubricis Tit. Rubricæ Generales cap. 16. in principio; omnia autem quæ dicuntur in Missa privata clarâ voce, in Missa solemnè dicuntur submissâ voce, exceptis, *Gloria in excelsis*, quando intonatur, *Credo*, *Dominus vobiscum*, *Oremus* ante *Orationes*, & ante *Offertorium*, *Præfatio*, *Pater noster*, *Pax Domini*, & *Orationes post communionem*. Ita Rubricæ ibidem nu. 3. Non est autem verisimile, vel *Fratres Minores* hoc voluisse petere, aut Pontificem hoc voluisse concedere, cum sic absque ministro omnia illa possent dicere.

817.
An Frater Minor qui in Missa uteretur hoc privilegio, uteretur privilegio dispensativo præcepti Regulæ? Probatur sententia negativa primo.

Hæc sufficiant de isto privilegio, quo fortè nullus, saltem in his partibus, utitur. Interim si Frater Minor uteretur in Missa, non propterea uteretur privilegio dispensativo alicujus præcepti Regulæ. Nam quod ponitur cap. 3. in principio: *Clerici faciant divinum Officium secundum Ordinem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ*, id est, secundum Rubricas; illud, inquam, præceptum intelligitur duntaxat de *Horis Canonicis*, ut liquidò probatur primò ex differentia, quam ponit inter divinum Officium Clericorum & Laicorum, quod ultimum dividit in septem *Horas* juxta formam & nomen illarum *Horarum Canonicarum*. *Laici*, inquit, *dicant viginti quatuor Pater noster pro Matutino; pro Laudibus quinque; pro Prima, Tertia, Sexta & Nona, pro qualibet istarum Horarum septem, pro Vesperis autem duodecim, pro Completorio septem*. Ergo loquitur tantum de *Horis Canonicis*.

secundo.

Secundò colligitur ex illis verbis appositis post præceptum divini Officii, *Excepto Psalterio, ex quo habere poterunt Breviaria*. Ex quibus perspicuum est loqui de illo divino Officio, quod solummodò *Horas Canonicas* comprehendit, non verò *Missas*, cum respectu illarum non dentur *Psalterium* & *Breviaria*, sicut dantur respectu *Horarum Canonicarum*.

818.
Objectio.

Si dixeris; Officium divinum æquè propriè stat pro *Missis*, quàm pro *Horis*, ut pa-

ter ex cap. *Alma mater* 24. de *Sententia excommunicationis* in 6. ibi: *Sane à nostris datum fuit prædecessoribus constitutum, ut in terris seu locis Ecclesiastico supposito interdito, nulla (certis casibus & Sacramentis exceptis) divina celebrantur Officia vel ministrantur Ecclesiastica Sacramenta*. Et ex cap. *Dolentes* 9. de *Celebratione Missæ*. ibi: *Distinctè precipientes in virtute obedientie, ut divinum Officium notitiam pariter & divinum, quantum eis Deum dederit, studiosè celebrent pariter & devotè*. Si, inquam, id dixeris;

Respondeo, in utroque textu allegato apertam fieri mentionem *Missæ*; in primo quidem ibi: *Adiuvimus preterea, quòd singulis diebus in Ecclesiis & Monasteriis Missa celebrantur, & alia dicuntur divina Officia*. In secundo autem, ibi: *Sunt & alij qui Missarum solemnè vix celebrant quatuor in anno*. Quid ergo mirum si in illis juribus per *ly Divina Officia*, vel *Divinum Officium*, æquè intelligantur *Missæ*, quàm *Horæ*?

Porro in *Regula nostra* non tantum non fit mentio *Missæ*, quin etiam ex adjunctis satis determinatur divinum Officium (quod fortè simpliciter positum ex communi apprehensione modoque loquendi comprehenderet tam *Missas*, quàm *Horas*) satis, dico, determinatur per adjuncta, ut jam iam ostendimus, ad solas *Horas Canonicas*.

Instas, ratio *Sancti Patris* æquè, si non potius, in *Missis* militat. Respondeo, quæ fuerit ratio *Sancti Patris* nostri, non satis liquet ex isto capite *Regulæ*. Et quamvis eadem esset ratio, immo potior de *Missâ*, in positivis non valet argumentum à paritate rationis, nisi ad evitandum absurdum. Neque multiplicandæ sunt obligationes *Regulæ* sine solido fundamento, quod hic non appareret.

Et sanè si *Sanctus Pater* per divinum Officium intellexisset *Missam*, ut volunt quatuor *Magistri* & *Hugo de Dina*, qui ubi dicitur: *Ex quo habere poterunt Breviaria*; *Breviaria* in plurali dividant in diurnum, quod est *Missale*, & nocturnum, quod est *Horarum*; cur utitur solo nomine *Clericorum*, & ne verbo quidem meminit *Missæ*, aut *Sacerdotum*, quorum proprium est *Missam* celebrare?

Dico ergo cum nostro *Marchantio* *Exposit.* in cap. 3. *Regulæ* tit. 1. q. 3. *conclus. 1.* & alijs *Expositoribus* *Regulæ*: *Minores* non tenentur ex vi *Regulæ* ad *Missale Romanum*. Et ad rationem dubitandi statim propositam Respondeo cum eodem *Marchantio*, *Breviaria* in plurali supponere pro pluralitate exemplariorum; neque enim unum *Breviarium* multitudini sufficere posset, unde & ex eo colligunt passim *Doctores*, *Fratres* posse habere usum *Breviarii* in speciali, ut etiam notavit

Sect. 5. De solemn. Missæ Sacrificii cerem. Concl. 39. 633

tavit Nicolaus III. in declaratione sua: Exijt Nicolus III. qui feminat 3. de Verb. signif. in 6. ibi: Dicit namque in Regula, quod Clerici faciant divinum Officium, ex quo habere poterunt Breviaria: ex hoc patenter insinuans quod Fratres sui habituri essent usum Breviary, scilicet in speciali, sicuti in speciali obligantur ad Horas Canonicas recitandas.

821. An FF. Minores ex privilegio Alexandri IV. Missa quoad modum §. 4. concessit Fratribus Minoribus; ut in Missis votivis Spiritus Sancti, & Virginis Mariae, Gloria in excelsis Deo, nec non Sequentias competentes, tam in solemnibus cantare, quam dicere possint in privatis, non obstante statuto generali.

822. Similem concessionem, & ampliolem Sixti IV. refert Rodriguez qq. Regul. Tom. 1. q. 43. art. 15. sub hac forma verborum: Concessit Fratribus Minoribus de Observantia, ut possint dicere in omnibus Missis votivis Gloria in excelsis Deo.

823. At modò, inquit Rodriguez, cantantes & dicentes Missam juxta ritum Ecclesie Romanae reformatum juxta Constitutionem Pii V. ut sunt Fratres Minores, jam non possunt uti dictis privilegiis, sed debent dicere Missas juxta supradictum ritum, in quo scriptum invenies, Gloria in excelsis dicitur, quoadmodum in Matutino dicitur est Hymnus Te Deum, praterquam in Missa Feria 5. in Cena Domini, & Sabbati Sancti, in quibus Gloria in excelsis dicitur, quamvis in Officio non sit dictum, Te Deum. Tit. Rubricæ Generales cap. 8. n. 3.

824. Et ibidem n. 4. In Missis votivis non dicitur, etiam tempore Paschali vel infra Octavas, nisi in Missa Beatae Mariae in Sabbato, & Angelorum, & nisi Missa votiva solemniter dicenda sit pro re gravi, vel pro publica Ecclesie causa. Hæc digna sunt maturâ consideratione, ne dum utimur privi-

legiis, tamquam transgressores Rubricarum ab aliis judicemur.

Interim tamen existimo Fratres Minores per se uti posse dictis privilegiis, esse revocata fuissent per Constitutionem Pii V. Moveor, quia Gregorius XIII. Bullâ: Ex benigna. in apud Rodriguez, omnia & singula privilegia Fratrum Minorum ex certa scientia, & non obstantibus quibuscumque litteris Apostolicis suorum prædecessorum confirmavit; ibi: Nos igitur &c. præmissa ac omnia & singula alia privilegia, immunitates, exemptiones, libertates, prerogativas, favores, conservatorias, declarationes, facultates, dispensationes, gratias, concessionem, indulgentias, & indulta, spiritualia, & temporalia; etiam per modum communicationis & extensionis inter se & cum alijs Ordinibus Mendicantibus, & non Mendicantibus, eisdem Fratrum Minorum Regularis Observantia, ac Sanctæ Clarae & de Penitentia tertio Ordinibus &c. in genere, & in specie, etiam per solam signaturam, etiam viva vocis oraculo &c. sub quacumque forma & expressione verborum concessa &c. dictâ auctoritate Apostolicâ tenore presentium ex certa nostra scientia ac de Apostolica potestatis plenitudine, quatenus sunt in usu & sacris Canonibus & Decretis sacri Concilij Tridentini non adversentur; approbamus, confirmamus & innovamus, perpetuamq; roboris firmitatem obtinere, & firmiter observari &c. decernimus.

Et infra: Non obstantibus præmissis, ac constitutionibus: Super Cathedram, Bonifacij, & Dudum, Viennensis Concilij &c. privilegijs quæque indultis, & litteris Apostolicis etiam in forma Brevis per Leonem X. Clementem VII. Paulum III. Innum etiam III. Paulum IV. Pium etiam IV. prædictos, ac etiam Pium V. & quoscumque alios Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac etiam nos & Sedem eandem &c. hæc vice dumtaxat specialiter & expresse derogamus.

Consimili formâ verborum eadem privilegia confirmavit Clemens VIII. Bullâ: Ratio Pastoralis Officii 1. apud Rodriguez, & omisâ (quod bene notandum est) illâ particulâ: Quatenus sunt in usu. Quidam ergo Fratres Minores possint uti dictis privilegiis non obstante Constitutione Pii V. Vix dubito quin possint, secluso semper scandalo.

Rogas; an qui utitur dictis privilegiis celebret Missam secundum ordinem Sanctæ Romanæ Ecclesie? Respondeo, & quæro; an qui facit Officium Sancti Francisci sub Duplici primæ Classis cum Octava, an, inquam, faciat divinum Officium secundum ordinem Sanctæ Romanæ Ecclesie?

Plandè, inquis; quia id facit Pontificiâ auctoritate, cujus jam est ordinem illum immutare, sicut prius fuit instituere. Conferatur autem immutasse pro Fratribus Minoribus, dum eis concessit privilegium celebrandi

823. Affirmat Auctor, & probat ex Bulla Gregor. XIII.

& Clemens VIII.

824. An qui utitur prædictis privilegiis celebret secundum ordinem S. R. Ecclesie?

Festum Sancti Francisci sub Duplici primæ Classis cum Octava, quod secundum communes Rubricas aliis prohibetur.

Responsio optima! Ex qua infero: ergo similiter Frater Minor, qui ex privilegio Pontificio celebrat Missam votivam cum *Gloria in excelsis*, adhuc celebrat secundum ordinem S. Romanæ Ecclesiæ, quia id facit ex auctoritate Pontificia, cujus jam est Rubrica Missalis immutare, sicut antea fuit eas instituere; censetur autem immutasse pro Fratribus Minoribus dum eis concessit legere Missam votivam quamcumque cum *Gloria in excelsis*, quod secundum communes Rubricas aliis prohibetur. Atque hæc sufficiunt de istis duobus privilegiis, puta Alexandri IV. & Sixti IV.

825.

An peccet mortaliter qui die festivo de præcepto ita submisit recitat? Missam ut circumstantes difficulter audiant? Sententia Navarii.

Finem præsentis Sectionis imponet resolutio hujus quæstionis: Utrum si quis ita voce depressa recitet, quæ præscribuntur altâ voce in Missa recitanda, ut circumstantes difficulter audiant; præsertim die festivo de præcepto, peccet mortaliter?

Peccatum esse docet Navarrus de Oratione cap. 16. nu. 54. hæc verbis: Vigelimus sextum corollarium, peccare eos, qui Missam submissam tam submisit recitant, ut circumstantes non possint audire, *Gloria in excelsis*, *Orationem*, *Epistolam*, *Evangelium*, & reliqua,

quæ non sunt secretò dicenda. Nam præterquam quod est abusus, uti declaravit statutum Ecclesiæ Gallicanæ, dant occasionem murmurandi, vel saltem imaginandi multa audientibus superflua, ut sæpius mihi dederunt, consequenter sunt causa distractionis attentioni contrariæ. Hæc Navarrus.

Quæ utique commodè intelligi possunt, imò debent de peccato veniali; quoniam materia exigua est. Et sanè de tali peccato dubitari non potest, si omnes Rubricæ ad aliquod peccatum obligant, nisi dicatur consuetudo contrarium præscripsisse: videmus enim passim, etiam à timoratis, voce omnino depressa (ita ut vix minister ipse possit intelligere, minus alii remotius adstantes) sine scrupulo illa recitari. Neque propterea adstantium quispiam murmurat, potius aliqui murmurent, si Sacerdos altius clamaret, quia impedirentur in recitatione privata aliquarum precum, quæ solent audiendo Missam sive ex obligatione, sive liberè Deo persolvere.

Quòd autem sit dies Festivus de præcepto, quid refert? Non enim obligantur fideles audire Missam, id est, aure corporis percipere, quæ in Missa leguntur; sed sufficit devotè interesse, ut diffusius edissero Sectione sequenti, quæ erit ultima præsentis Disputationis.

SECTIO FINALIS

De Præcepto audiendi Missam.

1. Scotus.

Rationabile est (inquit Doctor Subtilis 3. dist. 9. unicâ n. 4.) creaturam intellectualem obligari ad aliquando recognoscendum, & reverendum summum Dominum suum. Hoc autem præceptum, sicut alia præcepta affirmativa, obligat semper, sed non ad semper.

Ad quod præceptum Decalogi pertinet obligatio colendi Deum.

Et si quaeritur ad quod præceptum Decalogi pertineat obligatio ad istum actum? Respondet Scotus ibidem: Potest poni quod..... ad primum præceptum primæ tabule: Non habebis Deos alienos &c. Quod præceptum non est tantum negativum de prohibendo adorationem exhiberi alicui, cui non convenit; sed affirmativum, ut habeatur Deus verus, & ut tanquam Dominus adoratur. Quod bene exprimit illud Deuteronomii 6. quod allegat Salvator Matth. 4. Dominum Deum tuum adorabis & illi soli servies. ubi ponitur præceptum affirmativum de adoratione, & cum exclusione adorationis seu servitutis exhibenda alii.

Hoc præceptum non potest impediri pro perpetuo.

Sed numquid potest hoc præceptum affirmativum perpetuò impediri ab executione actus, quasi numquam occurrat opportunitas exequendi actum hujus præcepti? Negat Do-

ctor supra n. 5. Et ideo, inquit, suspiciter ad actum huius præcepti affirmativi aliquando eliciendum, teneatur quilibet adultus.

Rogas iterum, quando? Respondet Scotus: Pro tempore Legis Moysæ videtur determinatio fuisse facta ad actum huius præcepti per illud tertium præceptum: Sabbatum sanctifica. Quod etiam fuit præceptum tempore legis naturæ, ut scilicet aliquo determinato tempore vacaret homo ab operibus servilibus. Et in hac sola negatione non efficit observatio præcepti, sed in actu positivo, in sanctificando, id est, magnificando Deum.

Pro tempore verò Legis Evangelicæ, cultus ille exhibendus Deo in sanctificatione Sabbati determinatur exhibendus die Dominico, & etiam determinatur quantum ad actum illum secundum, qui debet exhiberi, puta in oblatione illius summi Sacrificii, scilicet Eucharistia, quam debet Sacerdos offerre pro se, & pro populo: & in illa oblatione populus etiam offert spiritualiter, scilicet qui tenetur audire Missam totam die Dominico, secundum illud de Consecratione dist. 1. Missas. Erit itaque

CON-